اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران
مرکز پژوهش‌ها

واکاوی حضور بخش خصوصی در تصمیم‌گیری حاکمیتی اقتصاد ایران

مهر ۱۴۰۰

نقش بخش خصوصی در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی– ادبیات موضوع

نگاه سنتی در مقابل نگاه جدید در تدوین سیاست‌های توسعه مولد در دنیا

نگاه سنتی

- تدوین سیاست‌ها عملی ایستا است
- نقش دولت و بخش خصوصی کاملاً از هم جدا است

نگاه جدید

- تدوین سیاست‌ها فرآیندی پویا و تعاملی است
- بدون مشارکت گسترده و مستمر بخش خصوصی سیاست‌ها به ثمر نمی‌نشینند

چرا مشارکت بخش خصوصی لازم است؟

❖**عدم تقارن اطلاعات؛** دولت برای ارزیابی نیاز به مداخله و تدوین سیاست‌های مناسب، دارای اطلاعات کامل نیست، زیرا بخشی از این اطلاعات در اختیار کسب‌وکارهای خصوصی است.

❖**بالا رفتن احتمال موفقیت سیاست‌ها:** مطالعات موردی حاکی از شکست سیاست‌ها در غیاب بخش خصوصی و موفقیت آنها در تعامل دولت و بخش خصوصی است.

❖بخش خصوصی که به موفقیت سیاست‌های متخذه در فرآیند تعاملی دولت–بخش خصوصی علاقمند است، **بدون ملاحظات استراتژیک یا سیاسی برای به ثمر نشستن سیاست‌ها با دولت همکاری می‌کند**

❖بخش خصوصی **انعطاف‌پذیری بیشتری** برای استفاده از مشاوران و متخصصان مختلف با سوگیری‌های متفاوت دارد.

پرسش آغازین در مشارکت عمومی-خصوصی در تدوین سیاست‌ها

آیا دولت نهادهایی را تشکیل داده است که در آن گفت‌وگوی مستمر با بخش خصوصی داشته باشد؟

آیا دولت این ظرفیت را در خود پرورانده که در قبال اهم موضوعات، سیاست‌های به‌روز و سریعی اتخاذ کند؟

آیا می‌تواند از فرصت‌های شناسایی شده در خلال تعامل با بخش خصوصی استفاده کند؟

راهکارهای مؤثرسازی مشارکت عمومی-خصوصی (ادامه دارد)

۱	پرهیز از سیاست‌های مخاطره‌آمیز و پرریسک	به معنای	پرهیز از سیاست‌های مداخله‌جویانه در بازار
۲	مشارکت هر دو بخش در هزینه‌ها	به معنای	هزینه طرف خصوصی در تصمیم‌گیری‌ها باید متناسب با مزایای حاصله برای آن باشد
۳	بررسی کامل و انجام ارزیابی‌های قبلی	به معنای	استفاده از متخصصان مختلف با سوگیری‌های مخالف و متضاد

راهکارهای مؤثرسازی مشارکت عمومی-خصوصی (ادامه دارد)

۴	مشروط و مبتنی ساختن سیاست‌ها بر عملکرد	به معنای	پیشنهادهای بخش خصوصی منوط به داشتن بازده اجتماعی موجه باشد و تعهد بخش خصوصی به آن سنجیده شود
۵	منوط ساختن تجدید سیاست به عملکرد خوب	به معنای	ارزیابی و توقف سیاست‌هایی که توجیه‌پذیر نیستند
۶	نظارت و توازن	به معنای	تفکیک نهاد تدوین‌کننده سیاست‌ها از نهاد اجرا، یا تفویض اختیارات در سطح منطقه اما تحت نظارت مرکز
۷	شفافیت و پاسخگویی	به معنای	پاسخگویی طرفین، به عنوان مکمل ضروری شفافیت

نقش بخش خصوصی در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی- نمونه‌های کشوری

درس‌هایی از پرو (یکی از موفق‌ترین تجربیات مشارکت عمومی- خصوصی در سیاست‌گذاری‌ها)

تشکیل میزگردهای تعامل دولت و بخش خصوصی از سال ۲۰۱۴

- اجرای سریع راهکارها
- عدم تمرکز بر ارائه طرح‌های جامع در ابتدای کار
- تمرکز بر چند بخش محدود و اولویت‌دار

معیارهای انتخاب بخش‌ها جهت رفع مشکلات

- دارای ظرفیت رقابتی تحقق نیافته
- دارای طرف خصوصی متعهد و دارای چشم‌انداز
- دارای ظرفیت تأثیرگذاری در اقتصاد

نمونه‌ای موفق از همکاری دولت و بخش خصوصی

آرژانتین: همکاری دولت-بخش خصوصی در طراحی سایر برنامه‌های آموزشی، موجب موفقیت تعامل این دو بخش در این برنامه شد

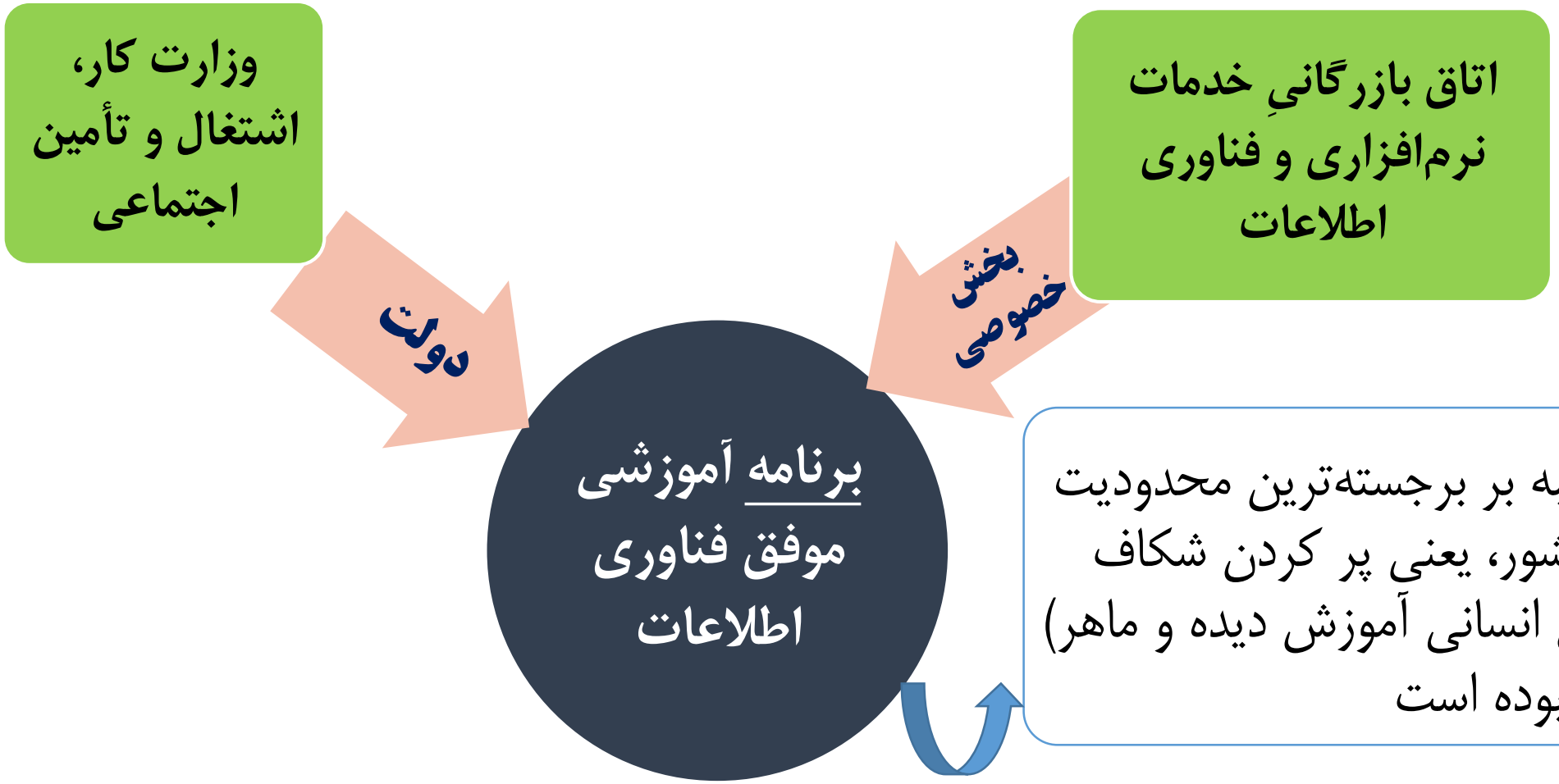

- هدف این برنامه غلبه بر برجسته‌ترین محدودیت صنعت فناوری کشور، یعنی پر کردن شکاف مهارتی (فقدان منابع انسانی آموزش دیده و ماهر) بوده است

نمونه‌ای موفق از همکاری دولت و بخش خصوصی

کلمبیا: برنامه‌ای برای تدوین استراتژی ملی تحول اقتصادی بر اساس ظرفیت کشور برای پیش‌بینی تغییرات آینده و بهره مندی از فناوری‌های جدید؛

واگذاری مسؤولیت برنامه از وزارت صنعت و گردشگری به بانکولدکس Bancoldex

بانکولدکس– Bancoldex– **(بانک دولتی با مدیریت بخش خصوصی)**

دولت

بخش خصوصی

برنامه

«تحول مولد»

❖ هدف این برنامه توسعه تولید از طریق شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های سیاستی با مشارکت بخش خصوصی بوده است

نمونه حداکثری حضور بخش خصوصی در سیاست‌گذاری‌ها (محتوم به شکست)

کاستاریکا: یکی از کشورهایی که تعاملات دولت و بخش خصوصی در آن «بنگاه‌محور»تر است.

هیچ سیاستی بدون بخش خصوصی اتخاذ نمی‌شود

دولت

حتی گاهی بخش خصوصی دولت را از فرآیند تصمیم‌گیری حذف می‌کند

بخش خصوصی

تأیید سیاست‌ها بدون مشارکت بخش خصوصی دشوار است

- تصمیمات یک‌طرفه بخش خصوصی و حذف دولت به معنای موفقیت سیاست‌ها نیست و در مورد برنج در این کشور به اعمال نفوذ و تصرف سیاست‌ها انجامید

نمونه حداقلی حضور بخش خصوصی در سیاست‌گذاری‌ها (محتوم به شکست)

شیلی: علیرغم سطح بسیار بالای سرمایه‌های نهادی (مسلماً بالاترین در کشورهای آمریکای لاتین)

۱

- ابلاغ سیاست‌ها از بالا (دولت) به پایین (بخش خصوصی)

عدم مشارکت بخش خصوصی

۲

برنامه خوشه‌ها

- شکست برنامه به دلیل عدم مشارکت بخش خصوصی

۳

برنامه
Estratégicos

- پی بردن به ضرورت نقش بخش خصوصی در برنامه آتی

جمع‌بندی: درس‌های سایر کشورها

- لزوم توجه به سنت یادگیری و تصمیم‌گیری مشترک بین دولت و بخش خصوصی

- ابلاغ سیاست‌ها از بالا (دولت) به پایین (بخش خصوصی) محتوم به شکست است. اتخاذ تصمیمات یک‌طرفه از جانب بخش خصوصی و حذف دولت نیزمحتوم به شکست است

- اطلاعات دولت کامل نیست و لاجرم باید طی فرآیندی تعاملی با بخش خصوصی به تصمیم‌سازی بپردازد

- قوانین و ساختار سازمانی همکاری دولت و بخش خصوصی حائز اهمیت است. هرچه قوانین و چارچوب همکاری شفاف‌تر باشد، نتایج بهتری حاصل می‌شود

نقش بخش خصوصی در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی اقتصاد ایران

سطح اول– جایگاه بخش خصوصی در تصمیم‌گیری

سطح اول: جایگاه بخش خصوصی در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی اقتصاد ایران

اتاق بازرگانی صنایع معادن و کشاورزی ایران

اتاق اصناف ایران

اتاق تعاون ایران

شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی

کمیته حمایت از کسب و کار

جایگاه اتاق ایران در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی

مهمترین وظایف قانونی اتاق ایران به عنوان مادر تشکل‌های اقتصادی:

- ✓ **ارائه نظرات مشورتی به قوای سه گانه و همکاری با دستگاه‌های اجرایی**
- ✓ ایجاد هماهنگی و همکاری بین بازرگانان و صاحبان صنایع، معادن و کشاورزی
- ✓ برقراری ارتباط با اتاق‌های بازرگانی سایر کشورها
- ✓ تشکیل نمایشگاه‌های داخلی و خارجی
- ✓ تشویق و ترغیب سرمایه‌گذاری داخلی در امور تولیدی
- ✓ ساماندهی اتحادیه‌های صادراتی و وارداتی و سندیکاهای تولیدی و خدماتی
- ✓ تشکیل اتاق‌های مشترک با کشورهای دوست
- ✓ بررسی و حکمیت در مورد مسایل بازرگانی داخلی و خارجی اعضاء از طریق مرکز داوری اتاق
- ✓ و...

مهم‌ترین راهبرد های اتاق ایران شامل:

- ✓ **تحکیم جایگاه اتاق ایران به عنوان یک نهاد غیردولتی، دانایی محور و فراگیر**
- ✓ **کمک و ترغیب ارکان مختلف حکومت به بهبود فضای اقتصادی در جهت توسعه بخش خصوصی و حمایت از کارآفرینی**
- ✓ گسترش نقش‌آفرینی اتاق در توسعه همکاری‌های اقتصادی دو و چندجانبه کشور
- ✓ کمک به مدیریت تحول در اقتصاد ایران در جهت اجرایی شدن قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی
- ✓ ترغیب فعالان اقتصادی به ادای مسئولیت اجتماعی و ایفای نقش بیشتر و موثرتر در ارتقای فرهنگ اخلاق حرفه‌ای در بهبود فضای کسب و کار

جایگاه اتاق ایران در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی: عضویت در مجامع و شوراهای حاکمیتی

عضویت اتاق ایران در مجامع و شوراهای حاکمیتی

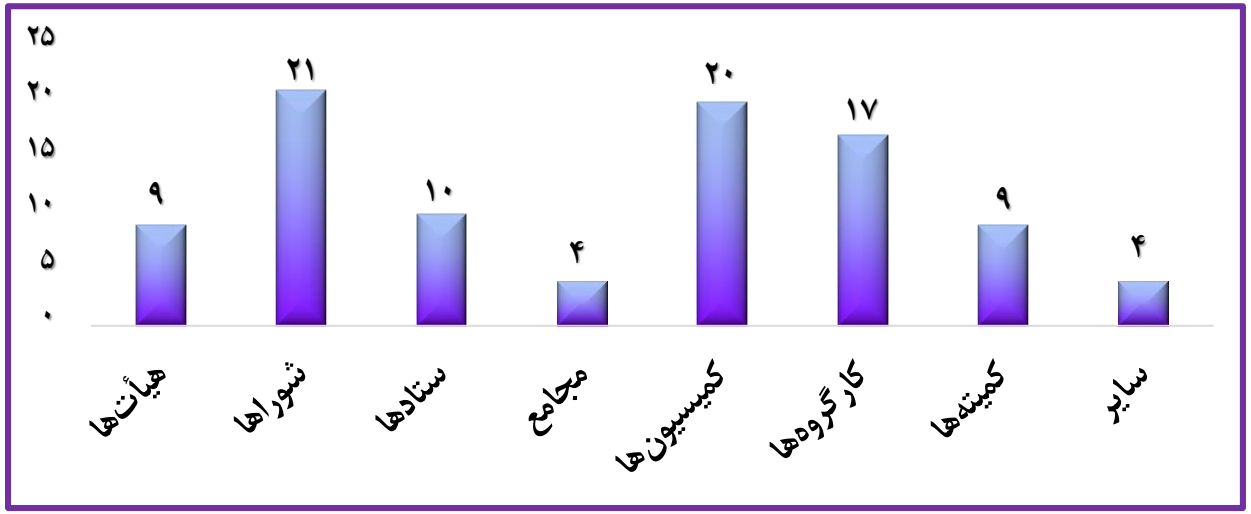

نسبت نمایندگان بخش خصوصی به بخش دولتی در جلسات تصمیم گیری

نسبت ٦ به ٢١	شورای عالی اجراء سیاست های کلی اصل ٤٤ قانون اساسی
نسبت ١ به ١٦	شورای سیاستگذاری گواهی الکترونیکی
نسبت ٦ به ١٢	شورای عالی بورس و اوراق بهادار
نسبت ٢ به ١١	شورای پول و اعتبار
نسبت ٢ به ١٦	شورای رقابت

- ✓ اتاق ایران در مجموع در ۹۴ مجمع سیاستگذاری و شوراهای حاکمیتی **عضویت قانونی** دارد، اما در عمل عدم تناسب در تعداد نمایندگان بخش خصوصی (حق رای) نسبت به بخش دولتی موجب شده صرفاً نظرات بخش خصوصی استماع شود و در تصمیم‌گیری‌ها مبنای عمل قرار نگیرد.
- ✓ در برخی از موارد فقدان یکپارچگی در دعوت از نمایندگان بخش خصوصی و یا اطلاع‌رسانی دیر هنگام در خصوص زمان جلسات تصمیم‌گیری توسط دستگاه‌های حاکمیتی، ارائه نقطه نظرات کارشناسی را برای نمایندگان بخش خصوصی دشوار ساخته است و در عمل موجب شده مواد (۲) و (۳) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار به وجه نمادین و با حداقل اثرگذاری اجرا شوند.

جایگاه اتاق ایران در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی: شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی

✓ در اواخر دهه ۸۰، **ساختار شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی**، در قالب ماده ۷۵ قانون برنامه پنجم توسعه و در سال ۱۳۹۰ در قالب ماده ۱۱ قانون بهبود مستمر محیط کسب وکار تضمین شد. همچنین، با تصویب قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور و ماده ۱۲ آن در سال ۱۳۹۵ نیز، بر استمرار و تقویت این شورا و وظایف آن صحه گذاشته شد.

✓ شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی در طول یک دهه، با ساختار دادن به طرح مسائل فعالان بخش خصوصی و گفت‌وگو بر سر راه‌حل‌ها و راهبردهای اجرایی، به عنوان یک ساختار سازمانی برای طرح مستمر و سیستمی مسائل بخش خصوصی ایفای نقش داشته است.

جایگاه اتاق ایران در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی: شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی

✓ عدم تناسب ترکیب اعضای بخش خصوصی با بخش دولتی در جلسات شورای گفتگو

- بخش خصوصی همواره **۸ نماینده** در شورای گفتگو دارد که نظرات این بخش را در تعامل با سایر اعضای شورا نمایندگی می‌کنند.
- نمایندگان بخش خصوصی در شورای گفتگو، توسط بخش دولتی **تأیید نهایی** می‌شوند.

جایگاه اتاق ایران در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی: شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی

✓ میزان مشارکت همه اعضای شورا در آن یکسان نبوده است.

شماری از اعضای این شورا، جز در موارد معدودی (از جمله در معیت معاون اول رییس جمهور) به این جلسات پا نگذاشته‌اند.

وضعیت حضور اعضا (بخش دولتی) در جلسات شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی طی یک دهه (۱۳۹۰ تا مرداد ۱۴۰۰)

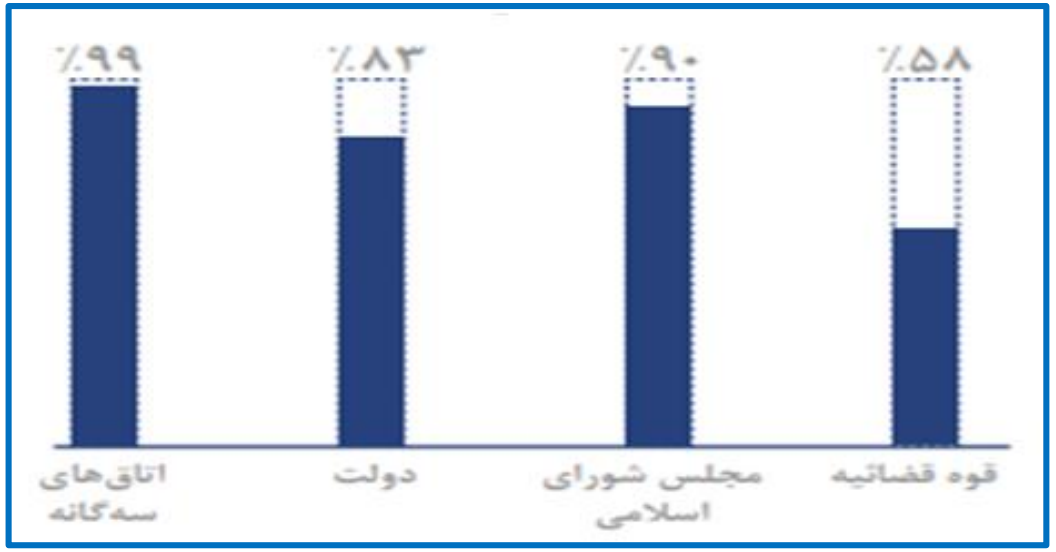

وضعیت حضور اعضا (بخش دولتی) در جلسات شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی در سال ۱۳۹۹

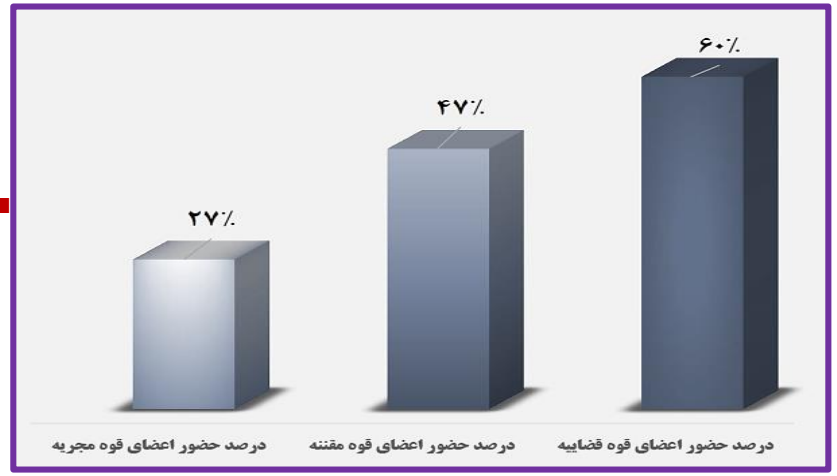

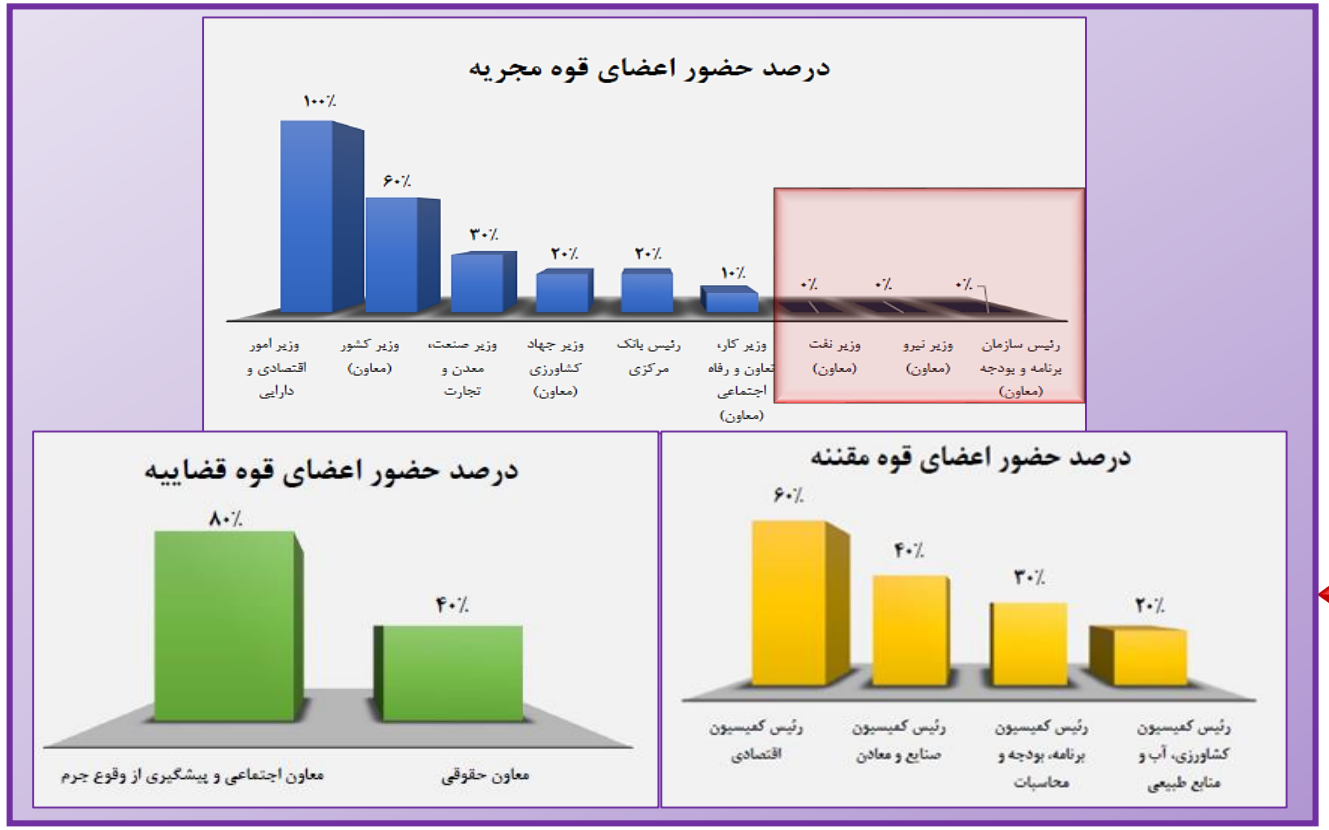

مأخذ: گزارش عملکرد شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی و کمیته حمایت از کسب و کار

جایگاه اتاق ایران در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی: شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی

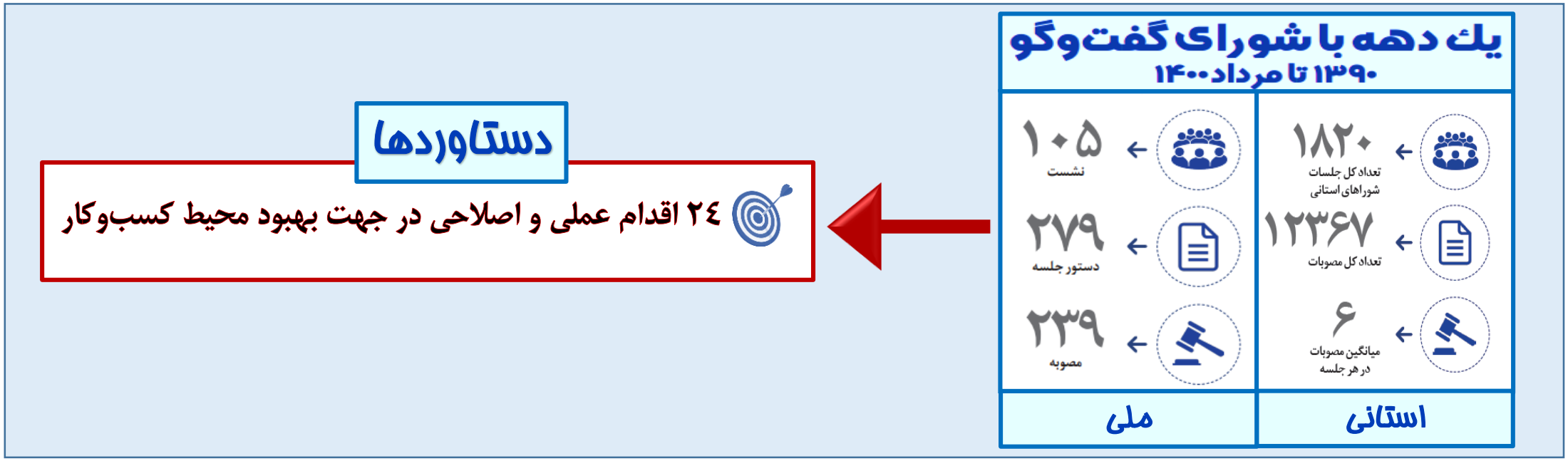

مأخذ: گزارش عملکرد شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی و کمیته حمایت از کسب و کار

✓ **دولت التزام واقعی به توصیه ها و راهبردهای بخش خصوصی ندارد** و تا زمانی که فرهنگ سازمان‌های اجرایی و نگرش دولت به بخش خصوصی عوض نشود، نقش آفرینی بخش خصوصی در اقتصاد محدود خواهد بود.

✓ یک دهه گفتگوی مستمر در قالب **۱۰۵** جلسه شورا در **سطح ملی**، **۱۸۲۰** جلسه شورا در **۳۱ استان** و قریب به **۱۲۶۰۰ مصوبه ملی و استانی**، صرفاً به **۲۴ اقدام عملیاتی در حوزه کسب و کار انجامیده است** و لذا تغییر چشمگیری در شاخص های کلیدی بهبود محیط کسب و کار ایران دیده نمی‌شود، این امر حاصل دو عامل است:

- **نخست:** عمق تعداد قابل توجه مشکلات و مسائلی که بین دولت و بخش خصوصی وجود دارد که **نیازمند تعامل بیشتر و افزایش ضمانت مصوبات شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی می باشد.**
- **دوم:** روند کند اجرا و عمل به قانون در لایه های پایین دستی و اجرایی

مسائل و چالش های شوراهای استانی گفتگو در عمل به تکالیف قانونی و نقش آفرینی در اقتصاد ایران

۱ **عدم ضمانت اجرایی قانونی مصوبات شوراهای گفتوگوی استانی**
علیرغم تایید و تصویب بالاترین مقام استان (استاندار)

۲ **عدم حضور منظم برخی نمایندگان قانونی سه قوه در جلسات**
شورای گفتوگوی استان، بدون وجود تبعات خاص قانونی برای ایشان در صورت غیبت مکرر

۳ **عدم تصمیم گیری قاطع در جلسات شورای استان** از سوی برخی استانداران و مسئولین دستگاههای اجرایی استان

٤ **تغییرات زیاد مسئولین استانی** از جمله استاندار، معاونین و مدیران دستگاه های اجرایی در برخی استان ها

۵ **موازی کاری و همپوشانی شورای گفت و گو با سایر کارگروه های استان** از جمله شورای برنامه ریزی استان، کارگروه تسهیل و رفع موانع تولید، کارگروه توسعه صادرات، و ...

٦ **همکاری ضعیف دستگاه ها و ادارات استانی** مختلف برای در اختیار گذاشتن اطلاعات اقتصادی، بخشنامه ها، آیین نامه های دولتی و نتایج پژوهش های محیطی کسب و کار با دبیرخانه شورای گف توگوی استان

۷ **فقدان ساز و کار ارزیابی عملکرد دستگاه های اجرایی استان** با معیار میزان پیگیری ایشان و اجرایی نمودن مصوبات شورای گفت و گو

۸ **محدودیت اختیار مدیران استانی** نسبت به اجرای مصوبات شورای گفتگوی استان و موکول شدن تصمیمات به اخذ نظر از وزراتخانه متبوع و سایر مراجع ملی

مطالبه مشخص اتاق ایران به منظور تعامل سازنده با دولت

افزایش ضمانت اجرای مصوبات شورای گفتگو در سطح ملی و استانی با اصلاح ماده ۱۱ و ماده ۱۳ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار است، به نحوی که:

- ✓ ***مصوبات شورای گفتگو در سطح ملی*** در مورد بخشنامه‌ها، دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌های داخلی دستگاه‌های اجرایی، لازم به طرح در هیأت وزیران نباشد و پس از **تأیید وزیر اقتصاد** برای تمامی دستگاه‌های اجرایی لازم الاجرا محسوب شود.
- ✓ ***مصوبات شوراهای استانی گفتگو*** در حدود موضوعات مربوط به استان و اختیارات استاندار پس از **تأیید استاندار** برای تمامی دستگاه‌های اجرایی استان لازم الاجرا محسوب شود.

اتاق ایران به منظور اجرای این پیشنهاد با برخی از روسای مجلس شواری اسلامی به شرح زیر مکاتبات کرده است:

- ✓ رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی
- ✓ رئیس فراکسیون بهبود محیط کسب و کار مجلس شورای اسلامی
- ✓ رئیس کمیته اقتصاد دیجیتال مجلس شورای اسلامی

باسمه تعالی

جناب آقای دکتر پورابراهیمی
رئیس محترم کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی و عضو شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی
جناب آقای دکتر خاندوزی
رئیس محترم فراکسیون بهبود محیط کسب و کار مجلس شورای اسلامی
جناب آقای دکتر توانگر
رئیس محترم کمیته اقتصاد دیجیتال مجلس شورای اسلامی و نماینده قوه مقننه در کمیته حمایت از کسب و کار

موضوع: پیشنهاد الحاق ۲ تبصره به طرح تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار

با سلام و احترام؛

همانگونه که مستحضرید شورای گفت وگوی دولت و بخش خصوصی، از سال ۱۳۸۹ طبق ماده (۷۵) قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی بعنوان یک نهاد قانونی و فراقوه‌ای به منظور برقراری ارتباط بی‌واسطه بین حاکمیت و فعالان اقتصادی بخش خصوصی، تسهیل فعالیت‌های اقتصادی، بررسی و رفع موانع کسب‌وکار و اتخاذ تصمیم مؤثر برای اقدامات لازم در چهارچوب قوانین و مقررات موجود و ارائه پیشنهادها و راهکارهای اجرائی مناسب به مراجع ذی‌ربط تشکیل شد و سپس بر اساس ماده (۱۱) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار و در ادامه براساس ماده (۱۲) قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور به یک نهاد دائمی تاثیرگذار در رابطه بین حاکمیت و بخش خصوصی تبدیل گردید. (کتابچه معرفی شورا و گزارش عملکرد ۱۰ ساله آن به پیوست ارائه شده است)

این شورا مستمراً در سطح ملی و سطح استانی (۳۱ استان) جلساتی را با هدف شناسایی قوانین، مقررات و رویه های مخل کسب و کار و حل مشکلات فعالان اقتصادی برگزار و تصمیماتی در جهت بهبود محیط کسب و کار اتخاذ می‌نماید، لیکن تصمیمات این شورا دارای ضمانت اجرایی و قانونی نمی باشد؛ بنابراین برای اثر بخشی بیشتر و تقویت جایگاه این نهاد و همچنین پشتیبانی از فعالان اقتصادی در محیط کسب و کار، پیشنهادی جهت افزایش ضمانت اجرایی مصوبات شورای گفت‌وگو در سطح ملی و سطوح استانی از طریق الحاق (۲) تبصره به طرح تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار به شرح زیر ارائه می گردد:

- **تبصره الحاقی به ماده ۱۱ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار:**

مصوبات شورا چنانچه مستلزم طرح در هیئت دولت و تصویب نامه هیئت وزیران باشد می بایست توسط وزیر امور اقتصادی و دارایی؛ چنانچه مربوط به مجلس شورای اسلامی باشد توسط رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس؛ و چنانچه مرتبط به قوه قضائیه باشد توسط یک نفر از معاونین قوه که در شورا عضویت دارند پیگیری شود و نتیجه اجرا یا تعیین تکلیف آن ظرف سی روز به دبیرخانه شورا گزارش شود. مصوبات شورای گفت‌وگو در مورد بخشنامه ها، دستورالعمل ها و آیین نامه های داخلی دستگاه های اجرائی پس از تأیید وزیر امور اقتصادی و دارایی برای تمامی دستگاه های اجرائی لازم الاجراست و وزیر یا بالاترین مقام دستگاه اجرائی موظف است گزارش اجرای مصوبات شورا در دستگاه خود را حداکثر ظرف مدت سی روز به دبیرخانه شورا ارائه نماید تا از طریق رسانه های گروهی به اطلاع عموم رسانده شود. استنکاف از این حکم جرم تلقی شده و مجرم مشمول جرائم استنکاف از احکام قانونی از جمله مجازات موضوع ماده (۷۰۰) کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات های بازدارنده) مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ می شود.

- **تبصره الحاقی به ماده ۱۳ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار:**

مصوبات شوراهای استانی گفت‌وگو در حدود موضوعات مربوط به استان و اختیارات استاندارد پس از تأیید استاندار برای تمامی دستگاه های اجرائی استان لازم الاجراست و بالاترین مقام دستگاه اجرائی استان موظف است گزارش اجرای مصوبات شورای استان در دستگاه خود را حداکثر ظرف مدت سی روز به دبیرخانه شورای استان ارائه نماید تا از طریق رسانه های گروهی به اطلاع عموم رسانده شود. استنکاف از این حکم جرم تلقی شده و مجرم مشمول جرائم استنکاف از احکام قانونی از جمله مجازات موضوع ماده (۷۰۰) کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات های بازدارنده) مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ می شود.

امید است با حمایت و همراهی حضرتعالی و سایر نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی در تصویب مواد پیشنهادی فوق، زمینه بهره برداری از ظرفیت های ارزشمند قانونی نهاد ۱۰ ساله شورای گفت‌وگو و بهبود محیط کسب و کار در کل کشور فراهم گردد.

پیشاپیش از حسن توجه، دستور عاجل و مساعد حضرتعالی سپاسگزاریم.

غلامحسین شافعی
رئیس اتاق ایران
و دبیر شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی

جایگاه اتاق ایران در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی: کمیته حمایت از کسب و کار

تاریخچه شکل گیری

از سال ۱۳۸۹ و به استناد ماده ۷۶ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران موظف شد تا با همکاری اتاق تعاون و اتاق اصناف ایران، نسبت به شناسایی قوانین، مقررات و بخشنامه‌های مخل تولید و سرمایه‌گذاری در کشور اقدام نماید. ازاین‌رو، کمیته‌ای با عنوان اختصاری "**کمیته ماده ۷۶**" از سال ۱۳۹۰ در محل اتاق بازرگانی ایران شروع به کار نمود. سپس با تصویب بند (ب) ماده ۱۲ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور در سال ۱۳۹۰، این کمیته تبدیل به یک نهاد دائمی قانونی شد تا با عنوان اختصاری "**کمیته ماده ۱۲**"، بطور مستمر و دائم ادامه فعالیت دهد. در سال ۱۳۹۹ نیز با تصویب اعضای کمیته، این نهاد قانونی بعنوان "**کمیته حمایت از کسب و کار**" نام گذاری شد تا به استناد بند (ب) ماده ۱۲ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور، با اسم و عنوانی ملموس تر برای فعالان اقتصادی، به تحقق وظایف قانونی خود بپردازد.

کمیته حمایت از کسب‌وکار از **سال ۱۳۸۹ تا پایان سال ۱۳۹۹** بالغ بر ۸۰ بار تشکیل جلسه، ۱۹۱ دستور جلسه را رسیدگی نموده و ۱۷۴ مصوبه داشته است. ضمن آنکه جلسات **کارگروه های فرعی و تخصصی** کمیته نیز در بیش از ۱۶۰ نوبت توسط دبیرخانه کمیته مستقر در اتاق ایران برگزار شده است.

جایگاه اتاق ایران در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی: کمیته حمایت از کسب و کار

کمیته حمایت از کسب‌وکار مرکب از **شش نفر از نمایندگان روسای قوای سه‌گانه** می‌باشد **(۲ نفر از معاونین قوه قضائیه، ۲ نفر از نمایندگان مجلس و۲ نفر نماینده دولت که همواره یکی از آنها معاون حقوقی رئیس جمهور بوده است)** که به منظور بررسی پیشنهاد دبیرخانه و ارائه راهکار جهت تحقق تصمیمات متخذه و پیگیری آن مطابق با این دستورالعمل تشکیل می‌گردد.

وضعیت حضور اعضا (بخش دولتی) در جلسات کمیته حمایت از کسب‌وکار در سال ۱۳۹۹

مأخذ: گزارش عملکرد شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی و کمیته حمایت از کسب و کار

- ✓ **میزان مشارکت اعضا در کمیته حمایت از کسب و کار در آن یکسان نمی باشد.**
- ✓ **مصوبات کمیته حمایت از کسب و کار، از ضمانت اجرای کافی برخوردار نمی‌باشد.**

جایگاه اتاق ایران در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی: مرکز پژوهش‌های اقتصادی اتاق ایران

ارائه نظرات و جهت‌گیری‌های بخش خصوصی در موضوعات مختلف اقتصادی به مراکز تصمیم‌گیری

- ✓ اظهار نظر در خصوص طرح‌ها و لوایح مهم
- ✓ انتشار گزارشات اقتصادی مهم
- ✓ ارائه پیشنهادات و احکام مشخص به نهادها و سازمان‌های تصمیم‌گیری
- ✓ اظهارنظر پیرامون قوانین، آئین نامه ها، دستورالعمل‌ها و ...
- ✓ انتشار گزارشات ادواری

فقدان پاسخگویی و یا بازخورد محدود نظام تصمیم‌گیری به جهت‌گیری‌های بخش خصوصی در سیاستگذاری‌ها

نقش بخش خصوصی در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی اقتصاد ایران

سطح دوم– نظام مسائل بخش خصوصی در ایران

نظام مسائل بخش خصوصی در ایران

متغیرهای اثرگذار بر نظام بخش خصوصی در اقتصاد ایران

سطح کلان

- بلاتکلیفی در نوع نظام اقتصادی حاکم بر اقتصاد
- ابهام در جایگاه و نقش بخش خصوصی در اقتصاد
- نظام اداری ناکارآمد دولتی
- حضور بخش عمومی غیردولتی قدرتمند در اقتصاد
- پراکندگی قدرت تصمیم‌گیری در نهادهای سیاست‌گذار اقتصادی

سطح خرد

- عملکرد نظام بازار و قیمت‌گذاری
- عدم تکامل نهادهای صنفی
- عدم اجرای قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار
- عدم تصویب لایحه مشارکت عمومی و خصوصی

سطح کلان: ۱- بلاتکلیفی در نوع نظام اقتصادی حاکم بر اقتصاد

- ✓ طی ٤٠ سال اخیر در هیچ دوره ای نگاه اقتصادی حاکمیت یک نگاه مبتنی بر نظریه های رایج اقتصادی نبوده و ملغمه ای از دیدگاه‌ها را شامل می شده است. در نتیجه هیچگاه به بسترهای لازم برای پیاده سازی نظریه های دنبال شده توسط حاکمیت، توجه نشده است.
- ✓ به طور مشخص از ۱۳٦۸ همواره حرکت به سمت اقتصاد بازار و سیاست‌های خصوصی سازی سرلوحه اسناد بالادستی بوده است، اما همزمان و در کمال تعجب طی همین دوره حجم تصدیهای دولت افزایش یافته و در مقابل از وظایف حاکمیتی خود شانه خالی کرده است.
- ✓ ریشه این تناقض در بی توجهی نسبت به فراهم کردن زیرساخت‌ها و پیش‌نیازهای نهادی نظام بازار رقابتی نظیر تضمین حقوق مالکیت بخش خصوصی و ثبات محیط اقتصاد کلان است.

سطح کلان: ۲- ابهام در جایگاه و نقش بخش خصوصی در اقتصاد

پیش نیازهای فعالیت موثر بخش خصوصی

امنیت سرمایه گذاری

- تضمین حقوق مالکیت بخش خصوصی و پایبندی به قراردادها از طرف دولت، مثال‌های متعددی از تعرض مالکیت و عدم پایبندی از طرف دولت مشاهده شده است، مانند پرونده های شرکت کشت و صنعت مغان و شرکت مهندسی آب و خاک پارس.

عدم تنش و تعارض مداوم در سطح بین‌الملل

- اثر گذاری تحریم های بین المللی بر عملکرد بخش خصوصی غیر قابل انکار است.

عدم سوء نیت نسبت به فعالان بخش خصوصی

- مشارکت و توجه به نظرات نهادهای فعال در بخش خصوصی نظیر اتاق ایران، اتاق تعاون، اتحادیه صادرکنندگان، اتاق های مشترک و اتحادیه های صنفی می تواند موجب هم افزایی و بهبود کارامدی سیاست های اقتصادی شود

دسترسی به حداقل امکانات بانکی و لجستیکی

- مبادلات بانکی با جهان راه تنفس نظام بازرگانی کشور به حساب می‌آید. واقعیت آن است که بدون پیوستن به FATF و شبکه بانکی جهانی، در بلند مدت بخش خصوصی قادر به رشد و حیات نخواهد بود.

سطح کلان: ۳- نظام اداری ناکارآمد دولتی

حاکمیت مناسبات مبتنی بر فرد به جای مناسبات مبتنی بر قانون و علم

فقدان شایسته سالاری و ترجیح منافع فردی و گروهی

ترجیح ملاحظات کوتاه مدت بر ملاحظات و منافع بلند مدت (کوته نگری)

عدم شفافیت که منجر به شکل‌گیری فساد و رانت می شود

کندی و خودداری از حرکت به سمت دولت الکترونیک و ناکارآمدی دولت

سطح کلان: ٤- حضور بخش عمومی غیردولتی قدرتمند در اقتصاد

این سازمان‌ها و شرکت‌ها به خاطر ماهیت خود، از ابزارها و اختیاراتی برخوردار هستند که یک بنگاه رقیب بخش خصوصی فاقد انهاست. این امر کفه ترازو را به سمت بخش عمومی سنگین و در بلند مدت موجب حذف بخش خصوصی می شود

این مسئله باعث کاهش شفافیت مالی، فساد و بدلیل اندازه بزرگ این بخش، موجب کاهش بودجه جاری کشور و انتقال بار مالیاتی مورد انتظار به بخش خصوصی و فشار مطاعف به عامه مردم می‌شود

این سازمان‌ها و نهادها به دلیل قدرت چانه زنی بالایی که در کانون های تصمیم‌گیری دارند باعث انحراف سیاست‌گذاری‌ها و اولویت‌دهی منافع توسعه ای کشور به منافع بنگاه دارانه می‌شوند، شکست سیاست‌های اصل ۴۴ نمونه بارز این مسئله است

سطح کلان: ۵- پراکندگی قدرت تصمیم‌گیری در نهادهای سیاست‌گذار اقتصادی

- ✓ تعدد نهادهای تصمیم گیر در کشور در خصوص موضوعات اقتصادی، یک معضل اساسی است و به سیاستگذاری های متناقض و سردرگم انجامیده است.
- ✓ مرجع تصمیم‌گیری‌های اقتصادی مبهم و غیر شفاف است و عموما این مسئله باعث فرار از بار مسئولیت می‌شود.
- ✓ این موضوع موجب کاهش مشارکت و تعهد بدنه اجرایی دولت نسبت اجرای سیاست‌های اقتصادی و در نهایت ناکارآمدی آنها می‌شود.
- ✓ پراکندگی کانون های تصمیم‌گیری موجب سردرگمی بخش خصوصی و عدم ثبات در قوانین و دستورالعمل‌ها شده است.
- ✓ بحران مدیریت قیمت ارز در یک دهه اخیر به روشنی گویای این مشکل در نظام تصمیم‌گیری کشور است

سطح خرد: ۱- عملکرد نظام بازار و قیمت‌گذاری

سردگمی و بلاتکلیفی در انتخاب نوع نظام اقتصادی حاکم بر اقتصاد کشور حاکم است.

این سردرگمی در سطح کلان، در قالب بی توجهی به رعایت الزامات علمی مدیریت بازار در سطح خرد بازتاب پیدا می‌کند.

بی توجهی به الزامات علمی مدیریت بازار باعث ناطمینانی، بی‌ثباتی و ناکارآمدی سیاست‌های مدیریت بازار شده است.

از یک طرف شاهد شکل‌گیری انحصار و شبکه های فساد در اقتصاد کشورهستیم و از سوی دیگر شاهد مداخله دولت حتی در جزئی ترین امور و قیمت‌گذاری در همه بازارها

سطح خرد: ۲- عدم تکامل نهادهای صنفی

به دلیل به ثباتی محیط کلان اقتصادی، نهادهای صنفی عموما درگیر بحران های کوتاه‌مدت هستند.

سوء ظن نسبت به فعالان بخش خصوصی باعث کنار زدن آنها در فرآیند های تصمیم گیری شده است.

سطح خرد: ۳- عدم اجرای قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار

بر اساس یافته‌های پایش احکام قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار در سال ۱۳۹۹

۱ **رقم شاخص کل اجرای احکام ۵۳ گانه قانون، معادل ۵۹.۳۱ درصد** به‌دست‌آمده است.

۲ **رقم شاخص کل دستیابی به اهداف ۱٤گانه قانون معادل ۵۷.۰۹ درصد** به‌دست‌آمده است.

۳ **میزان اجرای احکام ۵۳گانه قانون** در **بخش حاکمیت**، معادل ۴۷.۳۷ درصد؛ در **اتاق‌ها**، معادل ۸۱.۴۷ درصد و در **بخش مشترک (شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی)**، معادل ۹۱.۰۵ درصد بوده است.

مأخذ: گزارش احکام قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار در سال ۱۳۹۹

با تشکر